

3. СОБИРАЧИ, ЗАПИШУВАЧИ, РАСКАЖУВАЧИ, ИЗВЕДУВАЧИ НА МАКЕДОНСКИ НАРОДНИ И ОБИЧАЈНИ ПЕСНИ ОД ПОЛОГ

Во Тетовскиот регион има богата фолклорна традиција и прекрасни народни песни кои ги создал народниот гениј. Така, во минатото народните и обичајните песни се пренесувале од уста на уста односно се предавале од колено на колено.

Ова големо и непресушно богатство неколку лица од Полог го собираат, запишуваат, а неколку и ги објавуваат во книга за трајно нивно запишување. Така, мене ми се познати следните собирачи и запишувачи на народни и семејни песни: Томе Крстевски -Голубарот од Тетово, Мишо Хаџи Ристиќ Календаровски од Једоарце-Скопје, Јордан Тасевски од Једоарце-Скопје, Дамјановски Јован и Апостоловски Андро од Тетово, Кочоски Владимир од Тетово, а во помал обем ги забележуваат и Петрушевски Илија од Лешок, Светозаревиќ Бранислав од Тетово и др.

Во минатиот век од Тетовскиот крај има неколку лица и книги во кои се запишани народните песни, и покрај напред споменатите, јас би ги споменал Кузман Најденовски, пишувач и печатар од Тетово, Боро Јосифовски, новинар и писател од Тетово, кои најпрво се активни меѓу двете светски војни и првите две децении од социјализмот. Инаку, Боро Јосифовски во јули 1933 година во весникот Вардар објавува текст за прераната смрт на дедо ми Трпо Онуфриевски (извор: ред. бр. 18).

Од поновите генерации се истакнуваат покрај напред споменатите и Јован Дамјановски, писател од Тетово, Андро Апостоловски од Тетово, Живко Стефановски, новинар од Радиовце, Јован Павловски, писател од Радиовце, а Јас би ги споменал и новинарите Јован Булевски и Гојко Ефтовски од Тетово, кои директно односно индиректно имаат придонес во афирмирање на народниот фолклор во Полог и др.

(Кузман Најденовски, запишувач и печатар од Тетово)
(Kuzman Najdenovski, registrar and printer -Tetovo)

Има и други автори на книги кои ги забележуваат семејните народни песни, како: Савевски Јован од Брезно во книгата Брезно од 2001 година, Милосавлевски Славко од Вратница, во книгата Вратница-Етно-социолошки приказ, Монографија од 1985 година, Здравко Серафимовски -Зевс во книгата Од Руништа и Атушишта до денешно Теарце, кој е од Теарце, како и други автори кои не ги познавам(извор: ред. бр. 9, 33 и 34).

(Од Промоција на Книгата:Немирни години низ историјата на Македонија од Јован Савевски од Брезно)
(Of Promotion of the Book: Troubled years through history of Macedonia by Jovan Savevski - Brezno)

Во книгата ЛЕШОК и СОСЕДНИТЕ СЕЛА, текст за Таралинка напиша Богоевска Петкоа Клаудија од родот Зургуловци од Теарце, која е мажена во Јегуновце (извор: ред. бр. 1), а за вампирката Таралинка од Јанчиште, која се појавила 30-те години од минатиот век и Јас напишав текст во книгата Лешок во моето срце и душа (извор: ред. бр. 17).

Клаудија Богоевска од Јегуновце, ќерка на мојот прв братучед Петко Николов Крстевски од родот Зургуловци од Теарце, песната Лешочкиот манастир ја напиша во Август 2001 година непосредно по разурнувањето на ЦРКВАТА Св. Атанасие во Лешок од ВАНДАЛИТЕ која е објавена во Дневник од 28 Август 2001 година (извор: ред бр. 18 и 37).

Инаку, Богоевска Клаудија е со потекло од родот Зургуловци од Теарце и е ќерка на братучедот Петко Крстевски од Теарце кој почина во септември 2001 година во Студентскиот дом Стив Наумов во Автокоманда во Скопје. Посмртните останки на Петко Крстевски со специјален конвој ги однесовме и ги погребавме во гробиштата во Теарце.

Посебно би сакал да напоменам дека внуката Клаудија Богоевска има објавено книга во 2008 година под наслов: Раскази на дедо Пепе, како почит за прерано починатиот татко Петко, кој не можеше да го издржи раселувањето во 2001 год. од родното вековно огниште во Теарце и неговото срце пукна од маки и јадови (извор: ред. бр. 18).

(Боро Јосифовски, најплоден новинар и запишувач од Тетово меѓу двете светски војни)
(Boro Josifovski, best journalist and registrar of Tetovo between two World Wars)

Мене ми е познато дека имаат собирано народни преданија, песни или пишуваат неколку лица од Долни Полог, и тоа: Цене Атанасовски учител од Непроштено, потоа, Среќко Аврамовски од Јелошник, учителот Славе Аврамовски од Јелошник, кој бил учител во Глоѓи, но, нивните материјали не се објавени.

(фото: Митко Спироски, Среќко Аврамовски од Јелошник-Скопје)
(photo: Mitko Spiroski, Srećko Avramovski - Jeloshnik-Skopje)

Материјалите за Јелошник од Славе Аврамовски, денес се наоѓаат кај неговиот внук Славиша Аврамовски (од синот и учител Благоја од Глоѓи), кој живее во Јегуновце и работи како бербер заедно со братот близанак Синиша. Материјалите на Цене Атанасовски денес се наоѓаат кај неговата ќерка која работи во ГП Тетово Градба во Тетово и кај неговиот син кој работи во МВР и кој живее во Аеродром Скопје, додека материјалите на Среќко Аврамовски под називот Кијамети, се кај внуката Цвета Велковска, ќерка од братот му Јово Печовски.

(фото: Митко Спироски ,2005, Учителот Цене Атанасовски од Непроштено, во Тим Консалтинг, Скопје)
(photo: Mitko Spiroski ,2005, The teacher Cene Atanasovski –Neproshteno, on TEAM Consulting, Skopje)

Во текот на 2005 година, преку Проектот на Здружението ЛЕШОК, беа вклучени 30-на лица од 14 села од Долни Полог (Лешок, Варвара, Отуње, Сетоле, Јелошник, Брезно, Слатина, Теарце, Глоѓи, Једоарце, Непроштено, Цепчиште, Ратае и Жилче) и во книгата беа публикувани 37 народни песни и 20-на семејни и обичајни песни од 9 запишувач-собирачи.

(Членовите на Собранието на Здружението ЛЕШОК Скопје, избрани на 21.11.2002 год.)
(The members of the Conference of the Association LESOK, Skopje, who are elected on 21.11.2002)

СПИСОК

на лица кои припремаат материјали за проектот поддржан од СОРОС (ФИООМ)

1. Митко Спироски	070/204-480	Лешок
2. Борис Момироски	044/338-200	Лешок
3. Илија Петрушевски	02/2041-192	Лешок
4. Ивица Попоски	075/534-579,	Лешок
5. Татјана Петровска	044/383-177	Лешок
6. Дивна Богдановска	044/382-073, 070/788-538	Лешок
7. Марина Груевска	071/639-822	Лешок
8. Младен Мисаиловски	070/601-710, раб. 3110-377	Лешок
9. Мишо Календар	02/3238-768	Једоарце
10. Камелија Тасевска	02/2434-327	Једоарце
11. Борис Марков	02/3084-240	Отуње
12. Цене Атанасовски	043/370-134, 034/225-657	Непроштено
13. Слободан Марковски	02/3066-803	Отуње
14. Среќко Аврамовски	02/3067-708, 070/393-687	Јелошник
15. Славиша Аврамовски	070/647-491	Јелошник
16. Клаудија Богоевска	044/338-902 р.	Теарце
17. Далибор Петроски	070/619-050	Теарце
18. Стојче Филиповски	044/382-075	Лешок

19. Слободан Спироски	044/381-704	Лешок
20. Трпко Дамјановски	044/335-867, 070/478-481	Слатина
21. Сељам Абдии	070/876-592	Слатина
22. Глигур Рујков	071/549-575, 044/337-077	Жилче, Ратае
23. Миле Серафимовски	075/523-555	Варвара
24. Аќим Амити	070/809-642, 044/381-563	Глоѓи
25. Костадин Крстевски	070/894-978, 044/382-440	Глоѓи
26. Здравко Василевски	044/487-260	Џепчиште
27. Живко Димитриевски	070/321-908	Лешок
28. Борче Јанушевски	044/382-074, 070/907-338	Лешок
29. Борче Богдановски	044/381-867	Лешок
30. Благуњ Аврамовски	02/2043-114	Отуње
31. Велика Петковска	044/381-625	Лешок
32. Наташа (учителка)	044/340-113, 070/900-955	Лешок
33. Влатко (куца на матер)	070/689-642	

Скопје, 02.09.2005 год.

Здружение ЛЕШОК

(Насловните корици од Книгата Лешок и соседните села на Здружението ЛЕШОК, 2005)
 (The cover of the Book Lesok and neighbouring villages of the Association LESOK, 2005)

Во 2005 година, благодарение на Проектот на Здружението ЛЕШОК: Младите од Лешок и соседните села и преднијата, кој го финансираше фондацијата СОРОС и Белгискиот крал Бодуен, на мое големо задоволство комуницирав со повеќе од 33 лица од 14 соседни села од Долни Полог, соседни на Лешок, според Списокот погоре кој го давам.

Во 2003 година, Здружението ЛЕШОК од Скопје, направи Веб страница (www.lesok.org.mk) од лицата Огнен Спироски и Буралиев Васко, при што, на Веб сајтот беа

објавени многу текстови, информации, фотографии, меѓу кои и неколку песни, приказни и други материјали од областа на духовната култура на Лешок и Полог.

Тогаш, на моја голема радост и задоволство се запознав и со лицето д-р проф. Мишо Хаџи Ристиќ - Календаровски од Скопје кој е со потекло од Једоарце, кој беше сеуште жив и кој оставил многу пишани материјали за етно фолклорот, обичаите, народни песни и приказни и др. од Полог и Македонија.

(Браќата Слободан и Борис Марковски, Отуње, Професори на Економски и Филолошки факултет, Скопје)
(The brothers Slobodan and Boris Markovski, Otunje, Teachers at Economic faculty and faculty of Philology, Skopje)

Потоа, се запознав и лично комуницирав и со проф. Трајко Стаматовски, кој исто така има потекло од теговскиот крај, односно по баба има потекло од Туденце- Полог, а е еден од првите лица од Македонија за воведување и афирмирање на македонскиот

литературен јазик. Трајко Стаматовски е сопатник и прв комшија со Блаже Коневски, основоположникот на нашиот модерен литературен македонски јазик (извор: ред. бр. 31).

(Мажи на гурбет во Софија во носија од Пачаврои од Непроштено)
(Men of earnings in Sofia in costume of Pacavroi - Neproshteno)

Преку овој Проект успеав да се запознам и со делата на Јордан Н. Тасевски, кој беше починат, а кој е со потекло од Једораце, а се запознав и со Борис Марков, од Отуње, професор на Филолошки факултет, Скопје, благодарение на мојот проф. од Економскиот факултете Слободан Марковски, кој е негов брат.

Јас, верувам дека има многу поединечни случаи кои собираат народни песни и други фолклорни материјали, но, истите не се објавени или на нас не ни се познати. Јас знам дека и денес народните песни се пеат на одредени свечености, како, Аврамовски Мирослав и неговите соселани од Цепчиште, потоа жените: Јошојца, Вељојца и Трипуница и др. од Тенеке маало од Лешок, кои и денес ги пеат народните селски песни на оригинален стар Лешочки начин, како што се пееле порано.

(Жени од Фамилијата Јосифовски од Отуње)
(Women of Family Josifovski-Otunje)

Сигурен сум дека има огромен потенцијал во меморијата на луѓето од селата од Посељие и Подгор, како и на лицата кои се преселија во Европа, Америка и Австралија и дека многу народни песни и денес се пеат или некои и ги запишуваат, но, треба да се најдат современи начини истите да се приберат и публикуваат, за да останат незаборавени.

Денес, кога секое семејство има магнетофон, касетофон, камера, компјутери, интернет, Skype и Face book, видео клипови со мобилните телефони и сл. треба да се снимаат и на еден современ и брз начин да се прибираат овие извори кои од Македонија продолжија да извираат уште на три континенти.

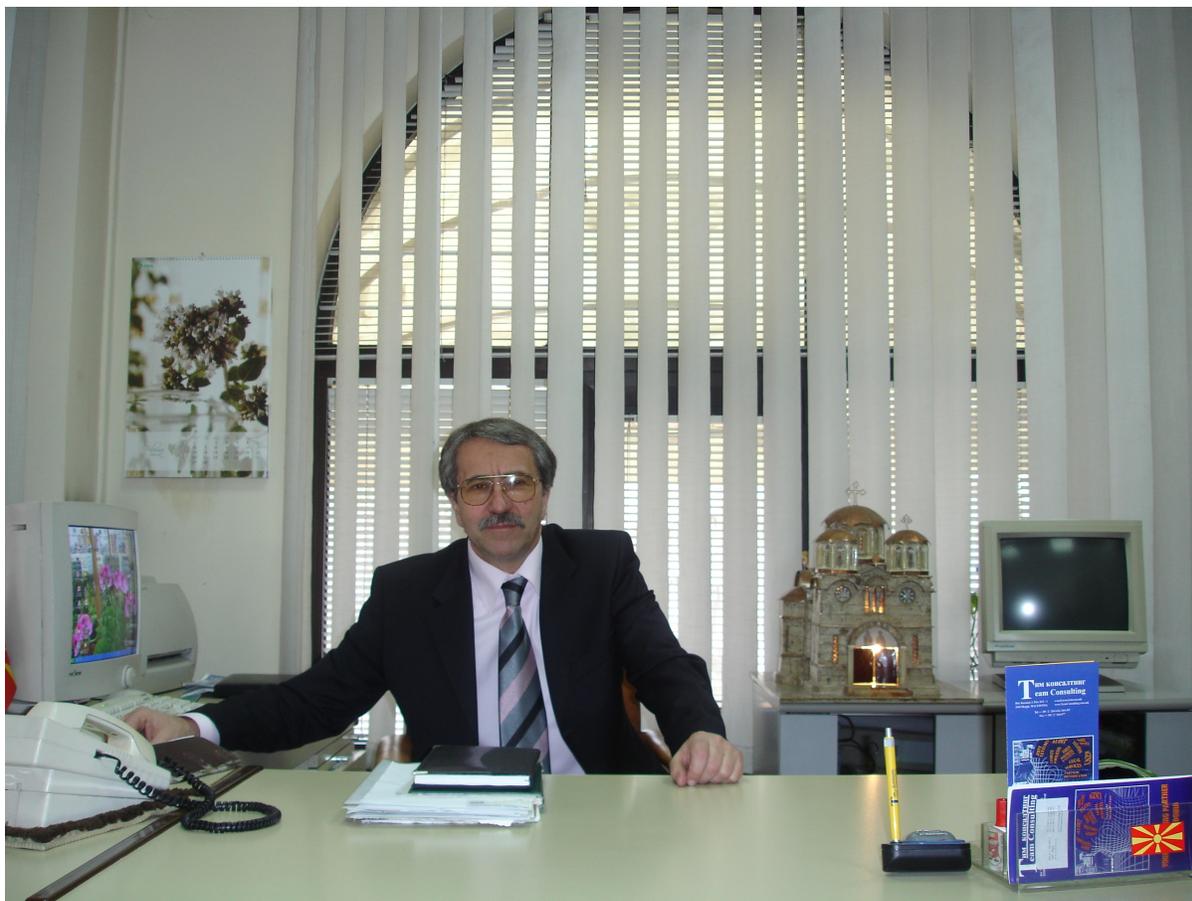
Треба МРТВ или некоја друга ТВ куќа да смисли таква емисија во која ќе се стимулираат граѓаните од Македонија и од целиот свет да ги снимаат на видео ленти и други клипови, многу од тие снимени песни да се емитираат во емисиите на ТВ куќите, потоа да се воведат систем на наградување на лицата кои ги испраќаат снимките со народни песни, посебно изворни, но, и на ново композирани песни со македонски фолк мотиви и сл.

(Вукче Зафировски од родот Лалошои пред воденицата во Непроштено)
(Vukce Zafirovski of the kin Lalosoi in front of the water-mill in Nephroshteno)

На овој начин ќе успееме на современ електронски начин да го прибереме и огромното македонско фолклорно богатство и од македонците кои живеат или живееле во Егејска и Пиринска Македонија, како и на македонците кои живеат во Албанија, Србија, Турција, Хрватска, и многу други земји во Европа и светот.

Мислам дека овој тип на емисија ќе има огромна популарност и во Македонија и во светот и дека ќе успееме многу од непроценливото скриено фолклорно богатство во меморијата на главите, во тетратките, во снимките, во домашните библиотеки раптркано низ целиот свет да се прибере на едно место, кое повторно ќе зрачи како МУЗИЧКО СОНЦЕ уште посилено низ целиот свет, но, сега како Македонски фолклорни песни (Macedonian Folk Song) и ќе бидеме уште препознатливи во целиот свет.

(Митко Спироски, во канцеларијата на фирмата Тим Консалтинг, Скопје, со макетата на црквата Св. Атанасие од Лешок, осветлена од внатре и со оригинални камења и оникс од разрушената црква во 2001 год.)
 (Mitko Spiroski, in the office of the firm Team Consulting, Skopje, with the model of the church St. Atanasie from Lesok, alight inside, with original stones and onyx of the ruinous church in 2001)

Оваа идеја треба да ја разгледа и Министерството за култура на Македонија и истата да ја стимулира и стави во идните буџетски програми на МРТВ и неколку други ТВ куќи, како една од најглавните основи за афирмација на Македонската култура односно на Македонија. Јас верувам ако оваа идеја се реализира да се афирмираме на ниво на светски медиумски и електронски комуникации, тогаш, не ќе трба да бараме некој да не признае како македонци и Македонија, туку, сами ќе се признаеме и афирмираме во светот. Тогаш, сигурен сум дека и многу грчки мизичари, композитори, диригенти, изведувачи, групи, хорови и сл. со големо задоволство и почит на нашата уникатна народна и фолк музика ќе ја слушаат и ќе изведуваат на нивните репертоари.

Ете, така е мојата визија, да се организираме како Македонија и македонци во целиот свет и најнапред да ги собереме милионите ноти и текстови на македонските фолк мотиви расфрлани по целиот свет и да ги ставиме во едно огромно македонско музичко фолк сонце, кое ќе свети и сјае до секое место на Земјата, па, ако сакате и во вселената и сите ќе го препознаваат како наша Македонска музика и дури тогаш сме успеале да се фатиме на заедничкото музичко оро, во која секој човек на земјата ќе ја разликува македонската од грчката музика, од српската, бугарската и др. Да не заборавиме дека грците веќе се афирмирани и препознатливи во светот со нивната грчка музика.

Кога ќе доживееме, почитуваните грци-музичари Микис Теодоркаис, Јани, Демис Русос, Мелина Меркури, Афродитини деца, Вангелис и т. н да ги плени македонската музика и ќе ја стават на нивниот репертор, тогаш, и грците и светот не признале како народ и како култура. Јас сум сигурен дека ќе дојде и тој ден. На ред сме ние, односно Владата на Македонија и нејзиното Министерство за култура. Со среќа.

(Крст, стар со векови, наследство ми е од мајка ми Јорда и татко ми Живко Спироски, кои го добиле од баба Цвета и дедо Трпо Онуфриевски од Лешок , а тие од Менуша и Спироски Онуфриевски и они од .....)

(Cross, old (centurias), an inheritance of my mother Jorda and father Zivko Spiroski, they inherited it of grandmother Cveta and grandfather Trpo Onufrievski-Lesok, they on Menusha and Spiro Onufrievski , an they .....)

Најнапред би сакал да истакнам дека богатиот фолклор и мелос од Тетовскиот крај го искористи и ги има многу успешно обработено академик Годор Скаловски-Тетоец, кој е со потекло од нашиот крај и успешно се изведуваат во хорска верзија, како: Македонската национална химна, Македонско оро, Црна се чума Зададе, там Доле Македонија, Македонска хумореска, Балтепе и др.

При ова, би сакал да ја издвојам заслугата и придонесот за афирмацијата на македонските народни песни и за афирмацијата на македонската хорска музика, и посебно и на црковната хорска музика Музичкото училиште од Тетово. Маестро Ивица Зориќ, неколку децении наназад најдобро ја афирмира македонската музика во земјата и светот преку Хорските тетовски одзиви ТЕХО, кои секоја година се одржуваат во Тетово, како и преку Младинскиот женски хор Менада од Тетово.

Хорот Менада има многу прекрсни и неповторливи хорски изведби на македонски народни и црковни песни во земјата и во светот. Тие се редовни учесници на ТЕХО и други манифестации во земјата, а често пати пеат во Црквите во Лешок. Од многуте успешни хорски изведби на Менада би ги издвоил: Сетолка, Рапсодија 3, Тодорка, потоа неколку црковни хорски изведби и др.

(Стари куќи од Сетоле, на Шар Планина)
(Old houses of Setole, on Shar Planina)

Во 50-те и 60-те години импресивно беше хорското црковно пење на калуѓерките од Лешочкиот манастир, но, нажалост денес во Лешочкиот манастир нема калуѓерки.

Денес, можеме да ги слушаме прекрасните гласови и црковното пење на владиката Кирил, поп Стојче, поп Мирко, поп Димко, ѓакон Благоја, и други свештени лица, а во одредени прилики ги надополнува и женскиот хор Менада од Тетово со хорски црковни песни под раководство на маестро диригентот Ивица Зориќ од Тетово.

(Спасовски Миклев Иљо од Сибиноој и Коцевски Јорданов Кољо од Костадиноој, пред остатоците од црквата Св. Илија во Долно маало во Лешок, август,2009)

(Spasovski Miklev Ijo - Sibinooj and Kocovski Jordanov Koljo- Kostadinooj, by parts of the church St. Ilija in Lower neighbourhood in Lesok, August,2009)

(фото:Митко Спироски,2008, Калуѓерка Матушка од Одеса, Русија, игуменка во Лешочкиот манастир од 1944 до 1962)

(photo:Mitko Spiroski,2008, Sister Matushka -Odesa, Russia,abbess in the Lesok Monastery for 1944 - 1962)

Во 1967 година кога Македонската православна црква прогласи автокефалност, србинката-игуменијата Меланија ги однесе сите 6 калуѓерки во Србија во манастирот Горњак, а трагедијата и иронијата да биде уште поголема сите 6 калуѓерки се македонки. Калуѓерката Јелица (Параскева) од Базој односно Дртој од Лешок. Калуѓерката Трпана Ристовска (Татијана) по женска линија е од мојот родот Онуфриевски-Лалошой-Главиной(Глајној) односно Поповски и по машка линија е од родот Лешкој односно Попој од Лешок. Јас лично ги познавам и Трпана и Јелица. Трпана (монашко име Татијана) почина 1983 година и закопана е во Горњак, а Јелица (монашко име Параскева) мислам дека сеуште е жива.

За калуѓерките од Лешок, подетално пишувам во текстот во насловот под **22. ЦРКВИТЕ ВО ЛЕШОК И ОКОЛНИТЕ СЕЛА И СВЕШТЕНИТЕ ЛИЦА ОД ФАМИЛИЈАТА СПИРОСКИ И РОДОТ (ОНУФРИЕВСКИ-ЛАЛОШОЈ-ГЛАВИНОЙ) ОД ЛЕШОК** во мојата книга Поповската фамилија и род СПИРОСКИ (Онуфриевски-Лалошой-Главиной-Византијци) од Лешок, Полог, Македонија, сопствено електронско издание на ЦД, -во ракопис, Лешок-Скопје, 2009 (извор: ред. бр. 17 и 18).

За развојот и афирмацијата на македонската народна и чалгациска песна во Полог, во последните 15 години има огромна заслуга Организациониот одбор на Тетовскиот Фолк Фест, на чело со Томислав Стојановски Бомбај, преку кој се лансираа 100-на нови песни и многу нови пејачи на народни фолк мотиви, а посебно фестивалот доби во квалитет, амбиент и значење од 2004 година, кога се пресели во прекрсниот амбиент на Лешочкиот манастир, кој се одржува секоја година на 28 Август- на Голема Богородица. Секако дека за успехот на фестивалот сите овие 15 година голема е заслугата, покрај на Организациониот одбор на Тетовскиот Фолк Фест и на ТВ КИС од Тетово со сопственикот Злате Тодоровски -Шајче од Жилче и секако МРТВ.

(Лешок, Кале, 2007, Митко И Славица Спироски, покрај ѕидната ограда на плацот)
(Lesok, Citadel, 2007, Mitko and Slavica Spiroski, by the fence of the yard)

Пред 30-на години во Тетово се појави Музичката група Серенада, која многу успешно ги изведуваше чалгациските народни песни од Тетово и околината, а посебно би ги издвоил градските песни: Срце ме боли за Трпана, Благуњо дејче Пожаранче, Сарисале Лешочкиот манастир, Кажу Епсо Димушеваи др. со кои се афирмираа во цела Македонија. Групата Серенада има издадено ЛП-плоча и ЦД.

Пред 30-на години се појави музичкото трио Браќа Гавровски од Тетово, со потекло од Сиричино, кои пееја селски песни на специфичниот тетовски начин. И денес постои Трио Гавровски (Милорад, Васо и Славко), порано Браќа Гавровски во која сега е вклучен и синот Мирослав кои многу успешно ја продолжуваат традицијата на селското пеење од Полог, но, сега на професионален начин и со јавни настапи, нови песни, со нови аранжмани и со издавање и на ЦД-а. Познати се по повеќе песни, во кои се користи богатиот народен фолклор од Полог, а јас би ги издвоил песните: Не пиј Недо, Ај, појдов д,идем, Оре шише шарено и др.

(Лешок, 1969, Митко Спироски со фотоапаратот Смена 8, самиот се слика на огледало и свира на гитарата)
(Lesok, 1969, Mitko Spiroski with a camera Change 8, he is taking a photo himself in front of a mirror and playing the guitar)

Последнава деценија се појави и музичката фолк група Изгрев од Тетово, во која свира и Зоран Грковски од Лешок. Групата ја негува македонската народна песна и свират на разни забави, свадби и свечености, а имаат и свои ново компонирани фолк песни кои ги изведуваат на фестивалот Тетовски фолк фест. Групата Изгрев има издадено и ЦД со фолк песни.

Инаку, во 60-те години, моите родители ни купија гитара и мандолина. Со мојот брат Мирко, пеевме во дует, тој свиреше на гитарата, а јас пеев. Пеевме за сопствена душа и со пријатели, а ги пеевме многу популарните песни од тоа време (француски шансони, италијански канцони и др.), а најповеќе ги пеевме мексиканските песни кои ги свиреа Квартетот Мањифико од Скопје, како што се песните: Куку руку, Чучулига, Ла палома и др. Инаку, почнувајќи од 60-те години до денес, Јас, поседувам неколку стотини сиглови и ЛП плочи и ленти, а денес и ЦД-а од најпознатите светски рок состави и пеачи (Битлси, Ролинг Стонс, Би Џиз, Холиси, Нина Симон, Дип Парпл, Пинк Флојд и многу други, а слушаат и собираат ЦД-а со музика и синот Огнен и ќерката Искра.

Во 70-те години, во Тетово свиреше музичката и рок група Андромеди, во која свиреше Андреа Јовановски, мозокот на групата, кој нажалост млад погина во сообраќајна несреќа. Во групата свиреше и Дракче Ѓорѓевски од Лешок, како и др.

Верувам дека од Полог ќе се појават нови собирачи и пеачи на македонски народни песни и забавни мелодии (ученици, студенти, учители, професори, етнологзи, музичари и др.), кои ќе ги запишат во книги, а ќе ги снимат и на ЦД касети, за да останат во траен белег на нашата македонска култура.

3.1 Јорда Спироска (моминско Апостоловска) од Јанчиште, мажена во Лешок

(Јорда Тодеа Спироска, од Лешок)
(Jorda Todea Spiroska-Lesok)

Јорда Тодеа Спироска, моминско Апостоловска е родена во Јанчиште во 1924 година, а мажена во Лешок за Живко Спироски во поповската фамилија и род Спироски (Онуфриевски- Лалошои-Главинои(Глајнои)-Византици). Почина во ноември 2002 година, а погребана е во гробиштата во Бутел, Скопје, иако целиот век го поминаа заедно со мојот татко Живко во Лешок во нашиот убав и плоден Полог.

Сигурно, читателот ќе се запраша како е дојдена Јорда Спироска во оваа книга со најистакнати и најафирмирани собирачи и запишувачи на народни песни од Полог.

Одговорот е многу едноставен. Ако не беше Јорда Спироска, мојата мајка, која уште како дете пред да одам на училиште од 3 до 6 години, постојано ми раскажуваше или ми пееше народни песни, а ми кажуваше и безброј поговорки, гатанки, приказни и др. сигурно е дека, Јас не ќе имав толку голема љубов кон народните песни, а посебно епските, патриотските и секако дека немаше да биде и оваа книга.

(Брезовица, Шар Планина, 1966, Јорда и Живко Спироски и синовите Митко и Мирко)
(Brezovica, Shar Planina, 1966, Jorda and Zivko Spiroski and the sons Mitko and Mirko)

Јас многу добро се сеќавам на насловите и на содржината на многу народни песни кои ми ги кажуваше или пееше мама. Повеќето од погоре запишаните 30 народни песни од Полог ми ги пееше или кажуваше мајка ми Јорда. Таа, имаше брилијантен ум и меморија и се сеќавам како дете ми кажуваше-рецитираше-пееше многу песни за Крале Марко, за комитите, војводите, за Косовскиот бој, а Јас со внимание ги слушав и како суѓер ги впивав, од кои повеќето и ги запаметив. Имаше народни песни кои се пееја или рецитираа и по неколку минути.

Така, покрај песните: Сардисале Лешочкиот манастир, Танец се игра сред село, Само ти се чудим Цвето, Шетал Марко низ Жеден гора, Распукала Шар планина, Срце ме боли за Трпана, Благуњо дејче пожаранче, Овце пасе невен Пејо, Огреала месечина и др., мајка ми ми ги кажуваше или пееше и песните: Седнал Марко на слатка вечера, Марко Крале и дете Дукадинче, Марко Крале и дете Голомеше, Марко Крале и Секула детенце, Марко Крале уби црна Арапина, Како Марко ја изгубил силата и други песни за Крале Марко, потоа комитските песни: Излегол Делчев војвода, Црна се чума зададе, Јанка низ гора врвеше, Женил се Петре војвода, Сон сонила Јорданица, Сестра брата кани за вечера и др., како и љубовните песни: Ој дејчиња гугувчиња, Бела Рада лозје копа, Женил се Петре војвода, Митано, моме, Митано, Трнино пиле шарено, Зарфино, вино црвено и многу други.

(Митко и Славица печат плескавици во Млака за гостите)
 (Mitko and Slavica are barbecueing hamburgers in Mlaka for the guests)

Напоменувам дека од сите песни кои ги слушав од устата на мојата мајка Јорда, јас имав запаметено неколку песни, меѓу кои и песната Шетал Марко низ Жеден гора, која ја давам под ред. бр. 2.27 од оваа книга.

Не случајно многу од споменатите песни мајка ми ги знаеше напамет, оти имаше многу добра меморија. Мама била најдобра од сите деца во Јанчиште и после завршеното осмо одделение, учителот дошол дома кај дедо ми Тоде и баба ми Султана во Јанчиште и ги молел да ја пуштат мама да продолжи да учи оти била многу бистра и интелигентна. Учителот велел: *Те молим чичко Тоде, љушџи го дејчејџо да љродолжи да учи, ѓреоџа је да седи дома. Млоџе умно дејчејџо. До д,наске, џољку умно дејче не сум среџнал.*

(Јорда Спироска со синот Митко во раце, Лешок, 1950)
 (Jorda Spiroska with the son Mitko in hands, Lesok, 1950)

Но, такви биле времињата и како многу други девојчиња, дедо Тоде и баба Султана не ја пуштиле да продолжи да учи, мама останала дома да пасе крави, да чисти, мете, пере, а подоцна кога потпораснала и да ткае, везе, плете, да спрема чеиз за мажење и сл.

(Скопје, 2 март, 1984, Бабите Јорда Спироска и Невена Кулавкова, Огнен, Ели и Иво ги земаат од Државна болница, мајката Славица и бебето Искра)

(Skopje, 2 March, 1984, Grandmothers Jorda Spiroska and Nevena Kulavkova, Ognen, Eli and Ivo are taking of State hospital the mother Slavica and baby Iskra)

На читателот да му биде појасно, колку песни и колку големи биле песните што сум ги научил напамет од мама би кажал следното. На Бучејца сред село во Лешок, пред кооперацијата се собираа постари лица и муабетеја. Јас многу пати, уште не бев појден на училиште од 5-6 години, кога ќе дојдев ги слушав како зборуваат постарите. Пред Бучеја беа постарите луѓе, меѓу кои беше и дедо Андро Поповски, роден брат на дедо ми Трпо Онуфриевски, а мене најинтересен ми беше како лик и како раскажуваше-зборуваше пред насобраните лица. Дедо Андро читаше многу весници (Нова Македонија, Борба, Политика и др.), а слушаше постојано радио и беше прав македонски оратор-говорник, како ораторите од античка Македонија. Тој успеваше да го задржи вниманието на слушателите и гледачите.

(Дел од Библиотеката на Митко Спироски, во станот во Аеродром)
(Part of the library of Mitko Spiroski, in the flat in Aerodrom)

(Книгата Молитвословја по 55 години се врати во родот Лалошои и е во раце на Митко Спироски, внук на Трпо Онуфриевски од Лешок, а книгата 2008 год. ми ја подари поп Стојче Ристовски од родот Петрееј од Лешок-Извор: ред. бр.54)

(The Book Molitvoslovja after 55 years has come back in the kin Lalosoi, in hands of Mitko Spiroski, Trpo Onufrievski's grandson-Lesok, the book (2008) is a gift of priest Stojce Ristovski of the kin Petreej -Lesok-Reservoir: ordinal number 54)

Меѓу насобраните лица на Бучејца, многу пати беа и беќарите: Павле Филиповски-Такара, Благуњ Ацовски-Тиквар, Ангелко Петковски-Станче, Божин Кировски-Коко, Диме Лазаревски-Сољо и др. Тие често пати сакаа да им ги раскажувам (рецитирам) јуначките песни за Крале Марко или за Косовски бој. Јас рецитирав по пола саат и кога ќе завршев луѓето плескаа со рацете и велеа браво, некој ќе ме частеше локум, карамела или бомбонче. Павле Филиповски-Такара и Божин Кировски-Коко, многу беа задоволни од рецитирањето и на крај ќе ме штипнеа по моите црвени и тврди обрзчиња и тоа толку силно, што светки и звезди ми излегуваа од очите.

Тоа, никогаш нема да го заборавам, но, фала му на Господа што не ги забравив и песните и неколку од нив ќе се споменат или ќе се најдат во оваа книга: Шетал Марко низ Жеден гора, Сардисале Лешочкиот манастир, Танец се игра сред село, Седнал Марко на слатка вечера, Марко Крале и дете Дукадинче, Марко Крале и дете Голомеше, Марко Крале и црна Арапина, Како Марко ја изгубил силата, потоа за Марко Крале и жена му Ангелина, за коњот Шарец, за синот Огнен, за боздоганот и сабјата дипленица која се диплела во 12 дипли, за неговите бујни и долги мустаци, за густите веѓи, за неговите усни (рилки), за капата (калпакот), за пињето на рујно вино на Марко и др., потоа за песните Црна се чума зададе, Јанка низ гора врвеше и многу други песни, кои ми ги раскажуваше мама.

3.2 Томе Крстевски -Голубарот од Тетово

(Томе Крстевски-Голубарот од Тетово)
(Tome Krstevski-Golubarot - Tetovo)

Најпознат и најплоден собирач на народни песни од Полог е Крстевски Тихомир - Томе кого по прекар во Тетово го викале Томе -Голубарот. Тој има собрано стотици народни песни, кои ги издава во 4 книги и тоа: Ми долетаа ред гулаби, Тетово, 1971, И ти дејче надеај се, Тетово, 1978, Распукала Шар Планина, Тетово, 1982 и Пукна пушка горе на Балтепе, Тетово, 1985.

Во книгите на Томе-Голубарот може да се најдат и најубавите народни песни од Тетовско и со издавањето на песните Томе ги овековечува, како големо културно наследство на македонскиот народ од Полог. Така, во збирките на песни на Томе може да се најдат песните:

Сардисување на Лешочкиот манастир; Танец се игра сред село; Како сама спиеш Цвето; Срце ме боли за Трпана; Кажу Епсо Димушова; Блугуно дејче Пожаранче; Излегол Невен Пејо на Шар Планина; Ој, девојче, девојче ти Тетовско јаболче; Кажу Васке Евгова; Огреала месечина; Распукала Шар Планина и многу други народни песни.

Томе, неуморно собира народни песни и оди по селата во целиот Полог, така, што има собрано стотици селски песни, како и многу староградски чалгациски песни.

Благодарение на книгите на Томе, јас успеав да дојдам до текстот на оригинал песните Сардисале Лешочкиот манастир, Танец се игра сред село и Како сама спиеш Цвето, кои се поврзани со моите претци по татко ми Живко Трпов Спирски односно дедо ми Трпо поп Сиров Онуфриевски од Лешок од Родот Онуфриевски-Лалошои-Главинои-Византијци од Лешок и родот Петкои односно Ациини од Непроштено, кои се поврзани со моите претци по баба ми Цвета Петрушова Онуфриевска (моминско Димушевска), а кои ги обработувам во оваа книга.

Препорачувам на лицата кои се од Полог, да ги земат книгите од Томе Крстевски - Голубарот и да ги прочитаат, можеби ќе го најдат своето село или некој од нивната фамилија, како Јас што ги најдов песните за Лешок и за мојот род.

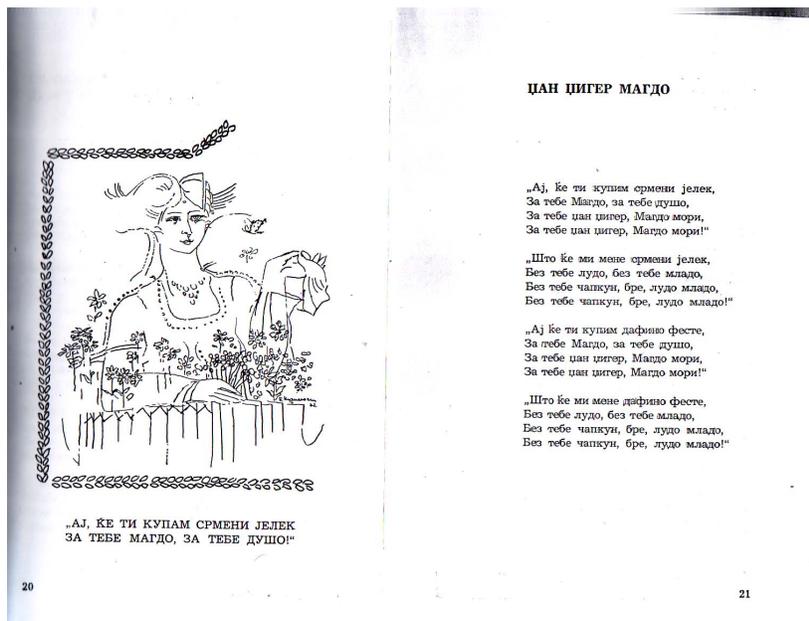

(Насловна страна од книгата И ти дејче надеај се од Крстевски Томе-Голубарот)
(Cover of the book And you girl hope you by Krstevski Tome-Golubarot)

Иако може многу да се пишува за Томе Крстевски-Голубарот и за неговите дела, сепак Јас нема многу да се задржувам во оваа книга, бидејќи, Томе е доволно афирмиран и познат во тетовскиот крај и пошироко во Македонија со неговите книги.

(Скопје, 11.11.2002, Работно Претседателство на Основачко собрание на Здружението ЛЕШОК, Трпо Ристовски, Митко Спироски, Благуњ Момировски, Верка Ристовска-Маркова и Аце Ацовски, сите родени во Лешок)
 (Skopje, 11.11. 2002, The working presidency of the Constitutional conference of the Association LESOK, Trpo Ristovski, Mitko Spiroski, Blagunj Momirovski, Verka Ristovska- Markova and Ace Acovski, they were born in Lesok)

(Текст и ноти на песната Цан Цигер Магдо од книгата И ти дејче надеај се од Крстевски Томе)
 (Text and music of the song Dzan Dziger Magdo of the book And you girl hope you by Krstevski Tome)

3.3 Јордан Тасевски од Једораце-Скопје

(Јордан Тасевски, собирач на народни песни од Једораце)
(Jordan Tasevski, collector of folk songs of Jedoarce)

Во 2005 година, благодарение на Проектот на Здружението ЛЕШОК: Младите од Лешок и соседните села и усните преднија, кој го финансираше фондацијата СОРОС и Белгискиот крал Бодуен, на мое големо задоволство комуницирав со повеќе од 33 лица од 14 соседни села од Долни Полог (Лешок, Варвара, Отуње, Сетоле, Јелошник, Брезно, Слатина, Теарце, Глоѓи, Једораце, Непроштено, Цепчиште, Ратае и Жилче).

Тогаш, на моја голема радост и задоволство се запознав и со лицето д-р проф. Мишо Хаџи Ристиќ, Календаровски од Скопје кој е со потекло од Једораце, кој беше сеуште жив. Проф. Мишо Календаровски има напишано многу книги и статии од областа на етнологијата, а јас би го споменал написот: Семејни обичаи (на новороденче, свадбени и посмртни), кој е содржан во книгата: Лешок и соседните села (материјална и духовна култура) во издание на Здружение ЛЕШОК, од Скопје (извор: ред. бр. 25).

Потоа, се запознав и лично комуницирав и со проф. Трајко Стаматовски, кој исто така има потекло од тетовскиот крај, а по баба од Туденце- Полог, а е еден од првите лица од Македонија за воведување и афирмирање на македонскиот литературен јазик. Трајко Стаматовски е сопатник и прв комшија со Блаже Коневски, основоположникот на нашиот модерен литературен македонски јазик, кој има многу книги и статии за македонскиот јазик, меѓу кои книгата, Македонскиот јазичен идентитет (извор: ред. бр.30).

Потоа, благодарение на мојот професор од Економскиот факултет д-р Слободан Марковски, кој е со потекло од Отуње, го запознав неговиот роден брат д-р Борис Марков кој е професор на фил. Факултет во Скопје и кој е исто така со потекло од Отуње. Проф. Марков по моја идеја напиша текст во книгата Лешок и соседните села под наслов: Изразувањето на роднинските и други односи во Долно полошките села (извор: ред. бр. 29).

(Родителите и децата Борис Марков и Слободан Марковски од Отуње)
(The parents and children Boris Markov and Slobodan Markovski -Otunje)

(Девојки - дејке од Једоарце, 1957)
(Girls (dejke) - Jedoarce, 1957)

Преку овој Проект успеав да се запознам и со делата на Јордан Н. Тасевски, кој беше починат, а кој е со потекло од Једораце. Тогаш ги запознав и неговата ќерка Камелија и неговата жена Калина. Во разговор со нив имав сознание дека тие не знаат точно што се има напишано Јордан Тасевски и дека во тие моменти немаа чувство за вредноста на делата на нивниот татко и сопруг и дека воопшто не размислувале за печатење на неговата Збирка на песни, неговиот роман и др. Ќерката Камелија имаше сентиментален осет и чувство за нејзиниот татко и за неговата поврзаност со Једоарце, но, неговата жена бледо гледаше на неговото дело и на пишаниот материјал. Очигледно таа и тој биле два света во однос на наговата неописива љубов кон се што е од Једоарце, Шара, Полог и Македонија и на нејзиното гледање на реалниот свет и живот. Но, така е во животот се спојуваат два спротивни пола со два света на видување.

Тасевски целата книга (Вовед, објаснување, песните и др.) ја пишува на једоаречки односно на македонски дијалект од тетовскиот крај и мислам дека е уникатна за читање и ќе биде права посланица за читателите. Оваа книга народни песни мора што побрзо да биде отпечатена и да дојде до рацете на читателите. Во јули 2009 година, се јавив на ќерката Камелија. Таа ми рече дека до денес немаат ништо отпечатено. И предложив да припреmime електронско издание на Книгата: Народни песни од Једоарце, а Јас им стојам на располагање со компјутерското знаење и искуство и ќе им дадам помош, книгата да се припреми и да ја дадеме во Народна и Универзитетска библиотека Св. Климент Охридски, Скопје како ЦД (извор: ред. бр. 32).

НАРОДНИ ПЕСМЕ
ОД ЈЕДОАРЦЕ

Собрани, средени и белешки:
ЈОРДАН Н. ТАСЕВСКИ

1948 - 1985

ЈЕДОАРЦЕ - СКОПЈЕ

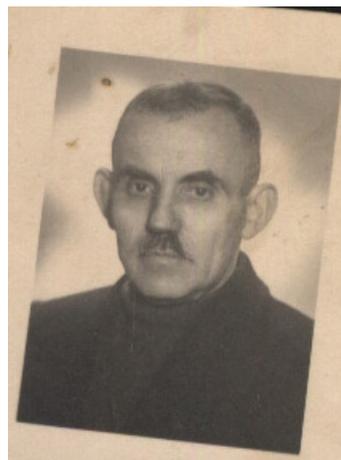
(Насловна страна на Книгата Народни песни од Једоарце од Тасевски Јордан)
(Cover of the Book Folk songs of Jedoarce by Tasevski Jordan)

страни 285 - 295		- 9 -	
СОДЕРЖИНА НА ЗБИРКАВА		страни - лист	
	страни - лист	<u>Песне поени у оро</u>	263
Народни песни од Једоарце	1	За песмете што се поа у оро	264
Посвета на Збиркава	2	Тегнај си оро, Војано	265
Уводен деу: Како се совила оваја збирка Народни песни од Једоарце	3	Ајде отворај ми шимирни порте	270
<u>Прво поеме</u>	19	Море изникнала коноплика	273
За песмете од Првото поеме	20	Садила Јана ловаје крај море (оро)	274
Шетау Марко нго гора зелена	22	Ајде купи коаче	275
Сестра брата на вечера вика	24	Под горин село милоо	276
Сине Јово од Бганбола дојде	26	Најдов си сенце косенце	277
Сика ми брала Силвајана девојка	27	<u>Свадбарски адетни песни</u>	278
Дворје меге Милкава девојка	28	За свадбарските адетни песни	279
Се зажену Радуга војвода	29	Ој, пријезеау, добре смо ти доае!	280
С-и с-ина Милкава девојка	30	Добре доае битени светои!	281
Шветно беаи Скадринце девојче	31	Младожесо - јеска оперена!	282
Јеленчице висока плавико	32	Море нифе, море релетарке!	283
Мерик иам за сеуско девојче	33	Кукни, кукни, хауна кукајчице!	284
Пошла Јана у гора зелена	34	Радуај се куко јунакоа!	285
Ој, да сум ладна студена водича	35	Ор неесто висока тополо!	286
Коа коа Никола јуначе	36	<u>Б е л е ж к а</u>	287
Шетау Марко покрај Црно Море	37	Содржина на Збиркава - преглед	
Возила се фемја по море	38	на песмете	289
Нго ми пивти нго гора зелена	39	Содржина на Збирката	290 - 298
Зеплакала навиница млада	40		
Ми задошну јунак од Косово	41		
Двајна браја у милости расне	42		

(Ракопис од содржина на Книгата Народни песни од Једоарце од Тасевски Јордан)
 (Manuscript of the content of the Book Folk songs of Jedoarce by Tasevski Jordan)

Јордан Тасевски има напишано на рака и текст под три поднаслова и тоа: Последниот д,н на село Једоарце, Једоарце без људи и Једоарце ќе живее. Во овие три текстови Тасевски изворно и конкретно прави хронологија на расселувањето на лицата од Једоарце, кога останува сосема празно и кога почнува одново да заживува. Во овие текстови може да се види душата на Тасевски, а тоа е Једоарце и како болно и драматично ги доживува сите ови тажни моменти на умирање-расселување на неговото родно село. Да го гледаш умирањето на родното село, а да не си во можност да му помогнеш е исто како да го гледаш своето чедо-дете или својата мајка како болно и постепено го напушта живиот свет.

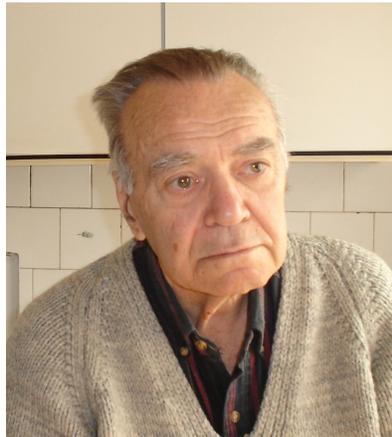
(Родителите на Јордан Тасевски од Једоарце)
 (Jordan Tasevski's parents- Jedoarce)

Јордан Тасевски има собрано преку 200 народни песни, отчукани на машина и укоричени, но, истите сеуште не се издадени. Јордан Тасевски збирката на песни ја нарекува: Народни песни од Једоарце (извор: ред. бр. 32).

Инаку, Јордан Тасевски има објавено книга на шеговити народни приказни во Просветно дело, а има и напишано (во ракопис) роман: Соседи на орлите, кој нажалост, од смртта 1986 година до денес јули 2009 година, сеуште не е објавен.

3. 4 Календаровски Мишо Хаџи Ристиќ од Једоарце-Скопје

(фото: Митко Спироски, април 2005, проф. Мишо Хаџи Ристиќ Календаровски, Једоарце-Скопје)
(photo: Mitko Spiroski, April 2005, teacher Miso Hadzi Ristic Kalendarovski, Jedoarce-Skopje)

Мишо Календар Хаџи Ристиќ е роден на 9 мај 1925 година во Маџир маало во Скопје, а неговите родители се со потекло од Једоарце. Учесник е во Народно ослободителната борба од својата 16 година, на 19 години го завршува првиот офицерски интендантски курс-школо на Главниот штаб на НОБ и ПОМ и е интендант на 42 дивизија во Горно Врановци. По војната, завршува Гимназија во Скопје, дипломира на етнологија на фил. факултет во Скопје. Прво работи како демонстратор, а потоа како асистент, кога и докторирал. Потоа, работи во Фолклорниот институт, во Етнолошкиот завод на филозофскиот факултет, а од 1955 е поставен за директор на Народниот музеј на град Скопје. Од необјасливи причини од 1960-1986 година е преместен да работи во Белград, во Железничкиот музеј, како управник. Во 1986 година се враќа како професор на Природно-математичкиот факултет на предметите Етнологија на Балканските несловенски народи и Етнологија на југословенските народи и тоа се до пензионирањето. Од враќањето од Белград во Скопје се до смртта живее под кирија во приватни станови. Живее под кирија во станот на Мишо Тасевски, кој му е роднина од Једоарце во Кисела Вода, каде во 2005 година, го посетив неколку пати, кога работев на Проектот на СОРОС, преку Здружението ЛЕШОК од Скопје и тогаш ги направив и фотографиите.

(Девојки од Варвара, 1940 г.)
(Girls -Varvara, 1940)

(фото: Митко Спироски, април 2002, меден мирис на сливите во Лешок)
(photo: Mitko Spiroski, April 2002, a honeyed flavour of the plums-Lesok)

Така, за прв пат се запознав со личноста, животниот пат и само со мал дел дел од неговите дела. Тој има бурен, специфичен, контраверзен, необјаснив животен пат во кој се испреплетуваа во подалечниот род и во поблиската фамилија и српските (презиме-Ристиќ, жена-србинка, па, разведен) и бугарските интереси (близок роднина по мајка му се Борис и Мара Бунева, кои имаат потекло од родот Топоркови односно Мишеви од Тетово), потоа

неговиот темперамент, немирн дух, големо знаење и интелектуален и со пишан збор судир со многу лица од Власта и од сверата на културата и сл. му го трасираат неговиот животен пат. Така, Мишо Календаровски последните години ги поминува во сиромашни услови и под кирија, за да заврши во Старски дом-Геријатрија во Горче Петров во 2006 година.

Но, мене не ме интересира неговиот контраверзен животен пат, туку, мене единствено ме интресираше неговото огромно дело кој го оставил во етнологијата на Македонија, а посебно напишаните матријали за етнологијата и фолклорот во Долни Полог, секако и за Лешок и Једоарце.

Мишо Календаровски брани докторска дисертација на тема: Валавниците во Подгора, а има многу обработени етнолошки, фолклорни и други теми во многу краеве во Македонија. Така, покрај докторската дисертација има пишувано и за свадбени обичаи во Подгора (раѓање, свадби и умирачка), риболов во Долен Полог, Народни песни и приказни во Подгора/Долен Полог, Празнични обичаи во Подгора, Типови на женски кошули, Рабушите во Македонија, Носија и вез во Скопска Блатија, Разни народни песни во 10-на места во Македонија, Етнолошки календар- годишни обичаи во Македонија и традиција, Оризарство во Македонија, Обичаи околу свадба, раѓање во Дебарска жупа, Традиција во исхраната на населението во Подгора, прашањето на Египќаните, Музеји и споменици културе Скопја, Обичаи околу раѓањето во Кичевија, Меглен, Прилепско, Осоговија, Голбаш-Дојран, Народни песни и приказни од Железник, Носии и накит, и многу други написи и теми.

Проф. Календаровски, оставил и многу фотографии со носии, касети-ленти од магнетофон со говор, песни, приказни и сл. , филмски-ленти од 8 мм од филмска камера со носии од разни места од Македонија, кои ги прибирал во својот долгогодишен работен век и кои се од непроценлива важност за македонската култура и традиција.

Како што можеме да видиме проф. Мишо Календаровски во својот работен век има собрано и публикувано многу народни песни и приказни, како и семејни и обичајни песни кои народот ги пеел по разни поводи, како свадби, новороденчиња и сл.

Во книгата Лешок и соседните села (материјална и духовна култура) на Здружението ЛЕШОК од 2005 година е објавен текст: Семејни обичаи (на новороденче, свадбени и посмртни), во кој се внесени повеќе обичајни песни, од кои ги објавуваме во почетокот на оваа книга: 2.15. Добро дошле китени сватои, 2.16. Кујунџије, златни кујунџије, 2.26. Месаријо, лична и убаа (извор: реден бр. 28).

(Сонцето-македонскиот симбол низ вековите, локалитет Градиште Стенче-Извор: ред. бр.56)
(The Sun –macedonian symbol through the centuries, Gradiste Stence-Sources: ordinal number 56)

С П И С О К - РАКОПИСИ III - 1990

на трудови и материјали-графа од досегашната работа на ЕТНОЛОГИЈА во времето од 1951 до декем 1990 г. како студент, асистент, кустос на Етнолошкиот музеј на Филозофскиот факултет на Универзитетот Кирил и Методиј, Фолклорниот институт, Народниот музеј на град Скопје, катедрата на Етнологија при Географскиот институт на Природно-математичкиот факултет.

1. ПОДГОРА/ДОЛЕЖ ПОЛОГ - Вазаници во Подгора, Македонија	23
2. СКОПЈЕ - Носија и неа во Скопска Влатија	23
3. Т.ВРЕЛЕС - Годишни празнички обичаи	25
4. ВОЛЈИЈА/ТЕНГЕЛИЈА - Снедбени обичаи	12
5. ДОЛЕЖ ПОЛОГ/ТЕТОВО - Риболов (зрнана)	10
6. ПОДГОРА/ДОЛЕЖ ПОЛОГ - Обичаи околу раѓање, брак и смрт (зрнана)	12
7. ПРЕСПА/ВРЕСЕН - Грчкарство	12
8. КИЧЕВИЈА/ВОЛЈИЈА/СКОПСКА ВЛАТИЈА - Етнологски календар	6
9. .... - Работи (зрнана)	6
10. .... - Типови на женски кошули	10
11. КИЧЕВИЈА - Обичаи околу раѓање, брак и смрт	27
12. МИЉЕМ - Обичаи околу раѓање, брак и смрт	—
13. ПРИМЕСНО ВИТОЛСКО ПОЛЕ - Обичаи/раѓање, брак и смрт	—
14. ДЕВАРСКА БУЧА - Обичаи околу раѓање, брак и смрт	45
15. ОРОГОВИЈА - Обичаи околу раѓање, брак и смрт	—
16. ГОЛВАШ/ДОЛРАМ - Обичаи околу раѓање, брак и смрт	—
17. .... - Мешто од историјата на етномедицината	12
18. ЖЕЛКЕНИК/Димир Улевар - Народни песни и приказни	—
19. ПОДГОРА/ДОЛЕЖ ПОЛОГ - Народни песни и приказни	—
20. ПОДГОРА/ДОЛЕЖ ПОЛОГ - Празнички обичаи	—

По мали - детали - графа, фотографии и цртежи за:

21. .... - Воденици поточари	—
22. .... - Стопанство и стопански објекти	—
23. .... - Народна архитектура	—

24. РАЗНИ НАРОДНИ ПЕСНИ - Скопска Црња Гора, Куманово, Крива Паланка, Кратово, Кочани, Охридско Поле, Свети И Никола, Вегоро, Штип, Струмица, Гевгелија, Ничевија, Горна Преспан, Илинска, Охрид и Поле охридско итд.

Посебни ракописи СЕРИИТИ од ЕТНОЛОГИЈА-ЕТНОГЕНЕЗА од предавањата на катедрата на Етнологија со разни фотографии, карти и прилози:

25. ЕТНОЛОГИЈА-ЕТНОГЕНЕЗА НА ПАЛКОБАЛКАНСКИТЕ НАРОДИ
Паловци, Трачани, Илири, Македонци клас, Жини, Келти, Римјани

26. ЕТНОЛОГИЈА-ЕТНОГЕНЕЗА НА БАЛКАНСКИТЕ МЕСТОВЕНСКИ НАРОДИ-декаш Армаути, Власи, Романи, Грци, Бурзи, Бугари, Ерменци, Роми, Турци, Татари, Сургутчи-Гагаузи, Черкеси

27. ЕТНОЛОГИЈА-ЕТНОГЕНЕЗА НА ЈУГОСЛОВЕНСКИ НАРОДИ
Македонци, Словенци, Урвати, Срби, Дрвогорци, Муслимани

22 март/МАЈДЕНИЦА/1990. Проф. др Мисодрег ХАЏИ РИСТИЌ
С. К. О. П. Ј. 200

М.Б. Свој список архив за Етнологија има во Природно-математичкиот факултет во Скопје.

(Список на трудови и написи на Мишо Хаџи Ристиќ Календаровски)
(List of writing and articles by Miso Hadzi Ristic Kalendarovski)

Би сакал да напоменам дека проф. Мишо Календаровски остави повеќе свои студенти-ученици- Етнолози, кои го продолжуваат неговото дело, а еден од нив е и др Рубин Земон од Охрид. Д-р Земон го собра вупното дело на проф. Календаровски, го укориочи во 20-на примероци и ги дистрибуира во поважните Библиотеки во Скопје и во светот.

(Ковчегот од гробот на Александар III Македонски со сонцето од Кутлеш, Егејска Македонија)
(The chest of the burial of Aleksandar III Macedonian with the sun of Kutlesh, Aegean Macedonia)

Во оваа прилика сакам да ја известам јавноста дека, еден дел од оригиналите или фотокопии од трудовите и неколку фотографии од ризницата на проф. Мишо Календаровски, кога работевме на пректот СОРОС останаа кај мене и спремен сум да ги предам на Музејот на Тетовскиот крај или на д-р Рубин Земон од Охрид, неговиот студент или на неговиот внук од сестра Никола Столев од Скопје.

(Оригинал од првата папка со документи и трудови на Мишо Календаровски, кои останаа кај мене)
(Original of the first binder with documents and writing of Miso Kalendarovski, which are kept by me)

(Фото: Митко Спироски, Лешок, мај 2005, Мишо Хаџи Ристиќ Календаровски, Мишо Тасевски од Једоарце и Младен Мисјловски и Ивица Поповски од Лешок)
(photo: Mitko Spiroski, Lesok, May 2005, Miso Hadzi Ristic Kalendarovski, Miso Tasevski - Jedoarce and Mladen Misjlovski and Ivica Popovski- Lesok)

(Фото:Митко Спироски,април 2005, Мишо Календаровски, кираџија во станот во Кисела Вода на внукот Мишо Тасевски од Једоарце)
(Photo:Mitko Spiroski, April 2005, Miso Kalendarovski, a boarder in the flat in Kisela Voda of the grandson Miso Tasevski - Jedoarce)

(Претците на Мишо Тасевски од Једоарце, во носија)
(Ancestors of Miso Tasevski -Jedoarce, in costume)

3.5 Кочоски Владимир од Тетово

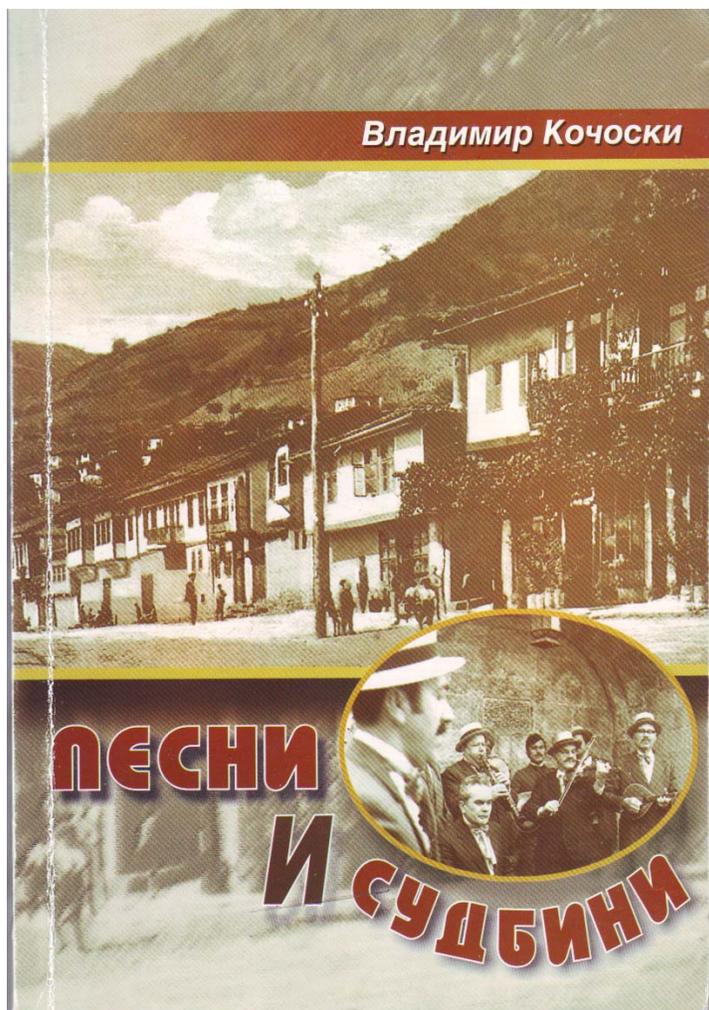

(Кочоски Владимир, Тетово 2009)
(Kocoski Vladimir, Tetovo 2009)

При обработката на проблематиката на народните песни, а посебно на песната Сардисале Лешочкиот манастир, многу ми помогна книгата: Песни и судбини од авторот Владимир Кочоски од Тетово, кој работи во Библиотеката Кочо Рацин во Тетово (извор: ред. бр. 2).

Владимир Кочоски има напишано неколку книги: Од буква до библиотека и библиотекарството во Тетово до 1941 година, во 2000 година, Кога Тетексовото фудбалско сонце беше во зенитот, во 2001, Библиотеките на свештени лица во 19 и 20 век, Часопис Библиотекарство бр.2/2008, Лични и семејни библиотеки во Тетовско, Тетово, 2009 и др.

Во книгата Песни и судбини, авторот Владимир Кочоски, прекрасно ги обработува и опишува вистинитите љубовни приказни и судбини на заљубените во времето на настанувањето на песните односно периодот меѓу двете светски војни. Во оваа книга авторот обработува 12 народни песни од тетовскиот крај, меѓу кои се и македонските народни евергрини: Срце ме боли за Трпана, Кажу Епсо Димишева, Благуњо дејче Пожаранче, Сардисале Лешочкиот манастир, Кажу Васке Евгова, Излегол Невен Пејо на Шар Планина, Горушице црнооко, Разболе се дилбер Тута, Бог да бие аџи Зора и др.

(Насловна страна на книгата на Кочоски Владимир, Тетово 2006)
 (Cover of the book by Kocoski Vladimir, Tetovo 2006)

Така, авторот Кочоски успеал да дојде до душата на актерите и ги запиша на него својствен начин, со што убавината на музиката, текстот и судбините да ги доближи до читателот и што ова го има направено на најдобар начин како никој друг до него. Секако дека сите 12 песни се извонредно обработени, запишани и многу пластично пренесени до читателот. Но, Владо успева најдобро да ја опише и запише прекрнатата песна Срце ме боли за Трпана и на најдобар начин да не приближи до времето и судбините на заљубените Трпана и Симо сарафот.

Му препорачувам на читателот да ја земе книгата Песни и судбини од Владимир Кочоски и да ја прочита, со што ќе биде побогат духовно, а оваа книга и овие песни верувам дека некој режисер на МРТВ или од другите куќи ќе направи филмувани стории, кои ќе бидат и визуелно претставени на гледачите на Македонија, а посебно на новите генерации.

При обработката на песната и историските моменти на настанувањето на Сардисале Лешочкиот манастир ја користев и обработката на ова песна во книгата Песни и судбини од авторот Кочоски Владимир.

Во поднасловот под 4.3 од оваа книга презентирам скениран извадок од песната Сардисале Лешочкиот манастир од книгата Песни и судбини и нема да пишувам во овој дел, туку, ќе се задржам во поднасловот 4.5 од насловот **4. ПО ТРАГИТЕ НА ПЕСНАТА САРДИСУВАЊЕТО НА ЛЕШОЧКИОТ МАНАСТИР.**

3.6 Светозаревиќ Бранислав од Тетово

(Бранислав Светозаревиќ од Тетово)
(Branislav Svetozarevic - Tetovo)

При обработката на проблематиката на народните песни и музичкиот живот во Тетово и Полог во минатото, ја користев и книгата: Тетовски споменар 1919-1941 од авторот Бранислав Светозаревиќ од Тетово, кој работи во Музејот на Тетовскиот крај (извор: ред. бр. 11).

Покрај споменатата книга, почитуваниот Светозаревиќ Бранислав има напишано уште неколку книги кои се однесуваат на Тетово и тетовско: Српската и бугарската црковно училишна пропаганда во Тетово и тетовско 1896-1903, 1996 год. (извор: ред. бр. 9), Тетово и тетовско во илинденскиот период 1895-1905, 2003 год. (извор: ред. бр. 10) и книгата Лешочкиот манастирски комплекс во 2001 година (извор: ред. бр. 4), која ја пишуваат заедно авторите Светозаревиќ Бранислав и Илија Петрушевски.

Во книгата Тетовски споменар, авторот Светозаревиќ Бранислав, прекрасно го опишува животот во Тетово и во Полог во времето од 1919 до 1941 година, односно периодот меѓу двете светски војни. Во оваа книга авторот обработува разни сегменти од општествениот, економскиот, политичкиот, културниот, спортски и други области од живот на тетовчаните во овој период. Така, го опишува традиционалниот семеен живот (празници, свадби, и сл.), со народните песни и игри, музичкиот и забавниот живот, библиотекарството, книжевните творби, фотографии, новинарство, зографство и копаничарство, театар и кино,

спортовите, фудбал, пеливанство, планинарство, како и многу други области од секојдневниот општествен и семеен живот.

(Книгата Тетовски Споменар 1919-1941, Бранислав Светозаревиќ од Тетово)
 (The book Tetovo's Album 1919-1941, Branislav Svetozarevic -Tetovo)

(Лешок, 2000, Прослава во Млака)
 (Lesok, 2000, Celebration in Mlaka)

Во книгата почитуваниот Светозаревиќ, посебно се задржува на духовниот живот на Тетово, на читалните и библиотеките, литературните клубови, пишаните драмски текстови,

раскази и сл. од Јован Ќириќ Тетовац, Боро Јосифовски, новините Шар, Глас Полога, Тетовске новине, потоа на театарот и киното и др.

СРЦЕ МЕ БОЛИ

Ср-це ме бо — ли —

ќе ум — рам јан-дум а — ман —

од — ме — рак за — Тр — па — на

Све градови сум шетау, јандум аман
како тебе не најдов. (2)

Па се вратив в Тетово, јандум аман
да га свршим Трпана. (2)

Ако ме сакаш сакај ме, јандум аман
ако ме нејќеш кажи ми. (2)

Ако ме нејќеш кажи ми, јандум аман
да си го тражим чарето. (2)

(Текст и ноти на песната според книгата Тетовски Споменар од Бранислав Светозаревиќ)
(Text and music of the song according to Tetovo's Album by Branislav Svetozarevic)

Авторот Светозаревиќ, многу добро го опишува и музичкиот и забавен живот во Тетово во тоа време, преку музичкото друштво Славеј, Мешаните хорова: Банички, Тетовска матица, Кирил Пејчинович, Црковниот хор Св. Богородица, Хорот во Монопол, Рускиот мешовит хор, Џаз оркестарот и др. Познати имиња од тоа време биле Тодор Скаловски, кој свирел во Џаз оркестарот, потоа Музичарот-учител и хорскиот диригент Анание Поповски Туфек, Спиро Гребенаровски, диригент, Андро Поповски Пуљо и др.

Во книгата Тетовски споменар посебно место е ставено на традиционалната чалгациска песна и игра и дава многу добар опис на неколку тетовски старогрдски песни и ора, при што на неколку го дава текстот со нотниот запис на скалата од виолинскиот клуч, како песните: Срце ме боли за Трпана, Кажи Веске Евгова, Благуњо Дејче пожаранче, Кажи Епсо Димушева, а споменува и други песни и неколку женски и машки ора.

(Анание Поповски Туфек, учител, музичар, хорски диригент од Тетово, ме учеше музичко во Осмолетката во Теарце, а другарувал со дедо ми Трпо Онуфриевски)
(Ananie Popovski Tufek, teacher, musician, choral bandmaster -Tetovo, He taught me Music at the Primary school in Tearce, My grandfather Trpo Onufrievski's friend)

(Фото:Митко Спироски, Ноември 2009, Скопје,Мичурин, братучедата Рада и зегот Мирко Тодоровски на гости кај Славица и Митко Спироски)
(Foto:Mitko Spiroski, November, 2009, Skorje, Micurin, cousin Rada and Mirko Todorovski, guests on Slavica and Mitko Spiroski)